

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ КЛАСТЕРАМИ

Кашена Н.Б., доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7069-8860>

Чміль Г.Л., доктор економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3703-9940>

Нестеренко І.В., кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3892-8248>

Комплексний механізм державної інноваційної політики передбачає реалізацію концепції функціонування сучасних високотехнологічних кластерів в біоекономіці шляхом поєднання інтересів великого кола суб'єктів підприємницької діяльності. Слід зазначити, що біокластер представляє собою мережу пов'язаних та інтегрованих виробництв агропромислового комплексу, які створені для забезпечення повного циклу переробки сировини і відходів виробництва на засадах біокластерної орієнтації [1, с. 55]. Саме, мережа виробничо-переробних підприємств (біокластерів), які виготовляють екологічну продукцію, використовують відходи виробництва та його побічну продукцію, застосовують «зелені» технології, є основою біоіндустрії України.

Розвиток біоекономіки створює можливості для досягнення інноваційного зростання (дослідження і новації), стійкого зростання (ресурсоефективність і розвиток циркулярної економіки) та інклюзивного зростання (зайнятість, продуктивність, соціальна і територіальна згуртованість) [2, с. 15]. Результатом успішності розвитку високотехнологічних інноваційних біокластерів є забезпечення їх конкурентоспроможності. Основним показником конкурентоспроможності для біокластерів є наявність ефективного процесу комерціалізації, який охоплює пошук, оцінювання, доопрацювання «зелених технологій». Ефективна модель формування інноваційних біотехнологічних кластерів в процесі їх створення та трансферу світових біотехнологій в Україну дозволяє на основі поєднання принципів компліментарності, колабораційності,

мобільності, секторальної диверсифікації та синергізму імплементувати адаптовані до реальних умов ведення бізнесу екологічні виробничі системи.

На основі синтезу сучасних підходів до визначення терміну «біоекономіка», представлених у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів, пропонуємо під біоекономікою розуміти інноваційний тип організації і управління, який спрямований на використання біотехнологій, у всіх секторах підприємницької діяльності, для вирішення глобальних проблем суспільства на основі використання поновлювальних ресурсів.

Теорія і практика свідчать, що в умовах глобалізації світових економічних відносин обґрунтованими стратегіями розвитку біоекономіки стає інтеграція еколого-орієнтованих підприємств і формування спеціалізованих біокластерів, як організаційної форми їх ефективного функціонування. М. Портер подає кластер як «групу взаємозалежних географічно суміжних компаній, пов'язаних із ними організацій, що працюють у певній сфері, характеризуються спільністю діяльності й взаємодоповнюють одне одного» [3, с. 71]. Слід зазначити, що «спільність діяльності» обумовлюється збігом економічних інтересів підприємств і призводить до «згладжування» суперечностей. Кластери, зокрема підприємств малого й середнього формату в галузі біоекономіки, можуть утворюватися на основі самоорганізації внаслідок природної інтеграції й кооперації щодо виробництва екологічної продукції або за допомогою стратегічного планування, здійснюваного регіональними або галузевими органами управління.

Методичні основи реалізації стратегії біокластеру включають наступні етапи: затвердження положень, стратегії та програм; підписання учасниками договорів, угод та контрактів; навчання та переїдготовка персоналу підприємств; реалізацію проєктів комунікацій та технологій взаємодії; внесення коректив у документи; координацію діяльності біокластеру та учасників; моніторинг та оцінювання ефективності та результативності функціонування біокластеру та кожного учасника; формування заходів з корегування діяльності та взаємодії [4, с. 72].

Агропідприємства, як потенційні учасники біокластеру, нерідко пропонують подібні або супутні види екологічної продукції та послуг і є конкурентами на ринках, а самоорганізація підприємств у цьому випадку, переважно, здійснюється з ініціативи підприємства-лідера.

Складним аспектом створення біокластеру на початковій стадії є досягнення домовленості між підприємцями з формування активів і стратегій. Об'єднуючими факторами економічних інтересів створення біокластеру виступають домовленості з проведення єдиної цінової політики на ринку екологічної продукції, розширення обсягу надання екопослуг його учасниками, ведення єдиної маркетингової політики, спільного планування впровадження інноваційних технологій, тобто синергетичної взаємодії елементів певної системи підприємств.

Для формування біокластерів регіонального або галузевого характеру мають бути створені відповідні умови, передусім, організаційно-економічного характеру. Результати дослідження свідчать, що такі умови поступово створюються в частині посилення конкурентної залежності між учасниками ринку біотехнологій, наявності єдиної інфраструктури потреби в розширенні асортименту екологічної продукції. Підготовча робота до створення кластерів потребує як стратегічного управління з боку координаційного центру, так і узгодженої діяльності та управління з боку кожного підприємства. Під час виконання своїх функцій ці структури формують єдину регіональну або галузеву (мережеву) базу даних, відпрацьовують методичне підґрунтя біокластеризації, розробляють положення про біокластер, базові економічні нормативи, оцінюють потенціал розвитку, варіанти та форми договірних відносин усередині кластера, готують вибір інноваційних пріоритетів і проєктів, визначають кадрову політику, орієнтири стратегічного планування [5, с. 93].

Таким чином, необхідним вихідним матеріалом під час формування біокластеру вважаються розроблення умов і правил введення інституційних змін і графік внутрішніх оперативних взаємодій у механізмі управління. Під час створення кластерів мають враховуватися сформовані господарські зв'язки між агропідприємствами й суміжних сфер бізнесу. При цьому, потрібно проводити підготовчу роботу, яка має включати: створення структурного ядра з формування кластерних моделей; проведення маркетингової та рекламної роботи; розроблення політики і стратегії в галузі якості виготовлення екологічної продукції; розроблення інформаційної системи й механізмів внутрішньої економічної політики; визначення порядку робочих процедур взаємодії підприємств-учасників високотехнологічного інноваційного біокластеру.

Бібліографічний список:

1. Vdovichena O., Vdovichen A. Synergetic interaction of the principles of bioeconomics in the globaleconomic system. *Scientific bulletin of Polissia*. 2018. № 2 (14). Р. 1.
2. Чміль Г.Л. Стратегічний аналіз діяльності підприємства індустрії гостинності: виклики Covid-19. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 8. С. 14-17.
3. Портер М. Стратегія конкуренції: пер. з англ. К.: Основи, 2003. 496 с.
4. Кашена Н. Б., Нестеренко І. В., Чміль Г.Л. Управління інноваційними біокластерами в умовах цифровізації: організаційно-методичний аспект. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 69. С. 71–78. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure69-13>
5. Нестеренко І.В., Чміль Є.Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 1(01). С. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>
URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/9991>

УДК: 330.341

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Маренич Т.Г., доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Стратегія успішного розвитку національних економічних систем розвинутих держав останніми роками тісно пов'язана з їх лідерством у наукових дослідженнях і розробках, появою нових знань, розвитком високотехнологічного виробництва і створенням масових інноваційних продуктів. Тому формування та сталий розвиток інноваційного потенціалу України вимагає такої стратегічної зорієнтованості, що забезпечить безпеку та суверенітет нашої держави, її конкурентоспроможність у глобалізованому світі.

Метою Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності України на період до 2030 року є розбудова національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від